

# بسم الله الرحمن الرحيم

## پیشگفتار

### بنام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

زمانی معتقد بودیم که به منظور پویایی و پیشرفت اهداف آموزشی - پژوهشی و اداری وزارت متبوع، لازم است مدیران فوقانی، میانی و تحتانی از بین افراد متخصص متعهد متبحر، انتخاب شوند و سنگرهای مقدس مدیریتی، به دست مدیران آگاه، دلسوز، لایق و با تجربه‌ای سپرده شود. ولی امروزه معتقدیم که شروط مورد اشاره، تنها به منزله شرط لازم مدیریت بهداشتی - درمانی، مقبولیت دارد و هرچند ممکن است مانع رکود بشود ولی الزاماً منجر به پیشرفت امور نخواهد شد و آنچه که شرط کافی را تشکیل میدهد چیزی جز استمرار تخصص و تعهد و نهادینه کردن تبخر، نمی‌باشد! و مگر می‌توان؛ بدون گذراندن دوره‌های نوین آمار زیستی و اپیدمیولوژی، به درجات عالی درک موشکافانه مسائل مرتبط با سلامت، نائل شد؟ بدون توسل به نوآموزی و بازآموزی همه‌گیری شناسی بیماری‌ها و بویژه آگاهی از وضعیت بیماری‌های نوپدید و بازپدید، به ساماندهی‌های لازم و کنترل نهایی آنها دست یافت؟ بدون گذراندن دروس اقتصاد بهداشت و مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی در قالب امکانات موجود، برنامه‌ریزی کرد؟ بدون استمرار فراگیری مباحث مرتبط با اخلاق و حقوق زیستی و جامعه شناسی پزشکی، حقوق بهداشتی فرد و جامعه را ایفا نمود؟ بدون گذراندن کارگاه‌های نحوه بررسی، کنترل و گزارش‌دهی همه‌گیری‌ها به بررسی و ثبت صحیح و نهایتاً گزارش آنها نائل شد . . . و بدون انس و آفت کافی با مقوله آموزش و پژوهش‌های مرتبط، اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام مقدس را درک کرد و مدیریت پویایی را رقم زد؟ . . . و خوشبختانه دوره‌های عالی تحصیلات تکمیلی بهداشت عمومی (MPH) این فرصت را فراهم نموده تا نه تنها یکسال از دوره ۳-۴ ساله تخصص‌های بهداشتی - بالینی بیماری‌های عفونی و پزشکی اجتماعی را صرف گذراندن این دوره بنماییم و به اهداف مورد اشاره، نائل گردیم بلکه در عین حال، مجال نیل به این اهداف و نهادینه کردن تجربیات مدیریتی را برای مدیران زحمتکش با چند سال سابقه خدمات بهداشتی درمانی کشور که سال‌ها در صفوف مقدم جبهه‌های بهداشتی، سرنوشت تامین، حفظ و ارتقای سلامتی ملت شریف را رقم زده‌اند نیز فراهم گردیده است.

شایان ذکر است که تا قبل از سال ۱۳۸۳ واجدین شرایط را جهت گذراندن دوره‌های MPH به دانشکده بهداشت دانشگاه تهران معرفی می‌کردند ولی امروزه در سایه عنایات الهی، مساعدت‌های ویژه مقام محترم وزارت و تلاش قابل تقدیر روسای محترم وقت دانشگاه طی چهارسال گذشته، شرایطی فراهم شده است که کلیه این دوره‌ها با بهره‌گیری از امکانات موجود، در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی نیز ارائه میگردد و حتی برای برگزاری دوره‌های MPH مدیران با گرایش‌های: اپیدمیولوژی غیرواگیر، اپیدمیولوژی بیماری‌های منتقله از طریق غذا، مدیریت مبارزه با دخانیات، بهداشت سالمندان، کانسر، مدیریت بلایا، انتقال خون، ترافیک و ... نیز پیشنهادهایی ارائه گردیده که با تصویب شورای MPH دانشگاه، از مهرماه ۱۳۸۶، قابل اجرا می‌باشد و دوره‌های ۱۲-۶ ماهه MPH مرتبط با فلوی بیماری‌های ریوی و بهداشت باروری نیز در این دانشگاه، در دست اقدام بوده برای راه‌اندازی دوره‌های MPH مخصوص دوره‌های ارشد بهداشت نیز به یاری خداوند منان، فعالیت‌هایی در دست اقدام می‌باشد.

سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶

مدیر دوره‌های MPH

دکتر حسین حاتمی

## برنامه آموزشی دوره‌های MPH رشته بیماری‌های عفونی، پزشکی اجتماعی و مدیران

### مقدمه

بهداشت عمومی عبارتست از مجموعه دانش و هنر پیشگیری از بیماری‌ها و تامین، حفظ و ارتقای سلامتی و توانمندی بشر با استفاده از تلاش‌های دسته جمعی منجر به توسعه جامعه. از آنجا که هدف اصلی رشته بیماری‌های عفونی، تربیت نیروهای متخصصی است که دارای دانش، نگرش و مهارت‌های عملی کافی به منظور پیشگیری، حفظ و ارتقاء سلامتی افراد سالم و درمان و بازگرداندن سلامتی افراد مبتلا به بیماری‌های عفونی است، هدف اصلی رشته پزشکی اجتماعی، تلفیق اهداف پزشکی بالینی با جنبه‌های بهداشتی و اجتماعی به منظور ارتقاء سلامتی انسان‌ها می‌باشد و همچنین هدف اصلی پزشکان مسئول و شاغل در بخش بهداشت (وزارت متبوع، هلال احمر، بهزیستی، بسیج جامعه پزشکی، بهداری مراکز نظامی و انتظامی، اداره امور زندان‌ها، مراکز تحقیقات علوم پزشکی و پژوهشکده‌ها...)، حفظ و ارتقاء سلامتی انسان‌ها، امدادسانی و پژوهش‌های مرتبط با سلامت و بیماری است، به منظور وصول به این اهداف، دوره فشرده یک‌ساله‌ای تحت عنوان دوره عالی تحصیلات تکمیلی بهداشت عمومی (Master of Public Health = MPH) ابداع گردیده و طی آن به آموزش اصول، مبانی و جنبه‌های کاربرد بالینی اپیدمیولوژی، روش تحقیق، روش‌های آماری، اصول مدیریت و برنامه‌ریزی، اقتصاد بهداشت، اصول بهداشت محیط و بهداشت حرفه‌ای، بهداشت در حوادث و سوانح، آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مُسری با تاکید بر نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها، بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک، جامعه‌شناسی پزشکی، اخلاق، حقوق و تاریخ پزشکی، ویروس‌شناسی، باکتری‌شناسی، انگل‌شناسی، قارچ‌شناسی و ایمنی‌شناسی بالینی، مدیریت مبارزه با دخانیات، مدیریت مقابله با بلایا و... پرداخته می‌شود.

در طول این دوره بر دانش نظری و مهارت‌های عملی فراگیران، به نحوی افزوده خواهد شد که قادر به انجام پژوهش‌های عرصه‌ای بالینی و آزمایشگاهی مرتبط با سلامت و بیماری، به کارگیری شیوه‌های مرتبط با حفظ و ارتقاء سلامت، کنترل و گزارش‌دهی صحیح همه‌گیری‌ها و مدیریت خدمات بهداشتی خواهند شد.

### اهداف اصلی

۱ - کسب دانش و مهارت حفظ و ارتقاء سلامتی فرد و جامعه

- ۲ - فراگیری دانش و مهارت‌های مرتبط با پیشگیری سطح اول، دوم و سوم
- ۳ - فراگیری دانش و مهارت‌های مدیریتی در سیستم‌های بهداشتی
- ۴ - فراگیری دانش و مهارت‌های لازم به منظور انجام پژوهش در امر سلامت و بیماری
- ۵ - فراگیری دانش و مهارت نحوه بررسی، کنترل و گزارش‌دهی همه‌گیری‌ها
- ۶ - فراگیری دانش و مهارت‌های مرتبط با اپیدمیولوژی بالینی، سرواپیدمیولوژی و اپیدمیولوژی مولکولی.

## اهداف ویژه

- ۱ - درک مفهوم بهداشت عمومی و آشنایی با وظایف و کاربردهای آن
- ۲ - آشنایی با چشم انداز بهداشت عمومی از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت در هزاره سوم میلادی
- ۳ - یادگیری دامنه فعالیت‌های بهداشت عمومی
- ۴ - کسب آگاهی و مهارت کافی در زمینه اپیدمیولوژی پایه و بالینی به منظور به کارگیری مطلوب آن در طول دوره اشتغال پزشکی / مدیریتی خود
- ۵ - تدوین و به کارگیری پرسشنامه‌های (Questionnaire) متناسب با شیوه‌های مختلف مطالعات اپیدمیولوژیک
- ۶ - توانایی تشخیص اپیدمی‌ها و سامان‌دهی (management) و کنترل آن‌ها
- ۷ - کسب توانایی در زمینه آموزش به اقشار مختلف مردم و ارائه طرح‌های پژوهشی در زمینه بیماری‌ها
- ۸ - آشنایی و به کارگیری اصول، مبانی، اهداف و فعالیت‌های بهداشت حرفه‌ای و بهداشت محیط که به طور مستقیم یا غیرمستقیم با این معیارها در حوزه بهداشت عمومی، تداخل و تشابه دارد و به کارگیری آن در راستای حفظ و ارتقای سلامت
- ۹ - کسب توانایی شناخت مشکلات بهداشتی، مهارت‌های مدیریتی و روحیه کار گروهی به منظور ایجاد تغییر و توسعه در امر بهداشت عمومی
- ۱۰ - تعیین نیازهای بهداشتی و شناسایی عوامل و خطراتی که سلامت فرد و جامعه را تهدید می‌کند
- ۱۱ - کسب توانایی ارزشیابی وضعیت بهداشتی جامعه و یافتن نقاط قوت و ضعف آن و اولویت بندی نیازها
- ۱۲ - تعیین سیاست‌ها و برنامه‌های کوتاه و درازمدت و هماهنگ با تدابیر سازمان جهانی بهداشت برای تامین، حفظ و ارتقای سلامت فرد و جامعه
- ۱۳ - توانایی تامین منابع و امکانات و تربیت نیروی انسانی حرفه‌ای برای ارائه خدمات، انجام پژوهش و اجرای آموزش همگانی در راستای سلامت فرد و جامعه
- ۱۴ - سالم سازی محیط زیست، افزایش سطح آگاهی‌های بهداشتی جامعه، بیماریابی و مهار بیماری‌های واگیر و پیشگیری از ابتلاء به بیماری‌ها
- ۱۵ - ارتقاء سطح و تغییر سبک زندگی و اصلاح رفتارهای خطرناک فردی و اجتماعی در جهت تامین رفاه جسمی، روانی و اجتماعی برای تحقق، حفظ و ارتقای سلامت و توسعه جامعه.
- ۱۶ - آشنایی با مبانی اخلاق، حقوق و تاریخ پزشکی
- ۱۷ - کسب مهارت‌های لازم به منظور برنامه‌ریزی، ساماندهی و مدیریت بحران در بلایا.

**جدول ۱ - دروس عمومی MPH برای کلیه رشته‌ها و گرایش‌ها (نیمسال اول)**

| ملاحظات | نوع واحد      | تعداد واحد | واحد درسی   |
|---------|---------------|------------|---|
|         | نظری          | ۲          | مبانی و اصول اپیدمیولوژی (اپیدمیولوژی پایه)               |
|         | نظری - کارگاه | ۲          | روش تحقیق   |
|         | نظری - عملی   | ۳          | روش‌های آماری، آمار زیستی و کاربرد تخصصی کامپیوتر         |
|         | نظری - عملی   | ۲          | کاربرد عمومی کامپیوتر (مهارت‌های اصلی)                    |
|         | نظری          | ۲          | اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های واگیر (اپیدمیولوژی بالینی) |
|         | نظری          | ۲          | نوپدیدگی و بازپدیدگی بیماری‌ها و سلامت حرفه‌های پزشکی     |
|         | نظری          | ۲          | تغذیه در سلامت و بیماری                                   |
|         | نظری          | ۲          | مباحث خاص در بهداشت عمومی (۱)                             |
|         | نظری          | ۱          | اصول و مبانی بهداشت محیط                                  |
|         | نظری          | ۱          | اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای                               |
|         | نظری          | ۲          | مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی                             |
|         |               | ۲۱ واحد    | جمع   |

**جدول ۲ - عناوین و ساعات مباحث خاص در بهداشت عمومی (نیمسال اول، کلیه گروه‌ها)**

| ملاحظات | نوع واحد | مدت (ساعت) | عنوان درس   |
|---------|----------|------------|---|
|         | نظری     | ۲          | تعاریف و کلیات بهداشت عمومی                           |
|         | نظری     | ۴          | مراقبت بیماری‌ها و مراقبت و گزارش‌دهی                 |
|         | نظری     | ۲          | اپیدمیولوژی بلایا (Disasters)                         |
|         | نظری     | ۴          | اپیدمیولوژی بیماری‌های غیرواگیر (دیابت، چاقی ...)     |
|         | نظری     | ۴          | اصول و مبانی واکسیناسیون                              |
|         | نظری     | ۴          | بهداشت سالمندان                                       |
|         | نظری     | ۲          | گذار سلامت و پزشکی جامعه‌نگر                          |
|         | نظری     | ۲          | بهداشت برای همه و مراقبت‌های بهداشتی اولیه            |
|         | نظری     | ۲          | پایش و ارزشیابی برنامه EPI                            |
|         | نظری     | ۲          | برنامه‌های کشوری مبارزه با بیماری‌ها                  |
|         | نظری     | ۴          | تاریخچه بهداشت و نقش سازمان‌های فراملی در توسعه سلامت |
|         | نظری     | ۲          | وضعیت سلامت در جمهوری اسلامی ایران                    |
|         | نظری     | ۲          | وضعیت سلامت در جمهوری اسلامی ایران                    |

### جدول ۳ - دروس اصلی MPH دستیاران بیماری‌های عفونی (نیمسال دوم)

| واحد درسی                          | تعداد واحد | نوع واحد      | تخصص و گرایش                  |
|------------------------------------|------------|---------------|-------------------------------|
| ویروس شناسی بالینی                 | ۲          | نظری - عملی   | فقط دستیاران بیماری‌های عفونی |
| باکتری شناسی بالینی                | ۳          | نظری - عملی   | فقط دستیاران بیماری‌های عفونی |
| تک‌یاخته شناسی                     | ۳          | نظری - عملی   | فقط دستیاران بیماری‌های عفونی |
| کرم‌شناسی بالینی                   | ۳          | نظری - عملی   | فقط دستیاران بیماری‌های عفونی |
| قارچ شناسی بالینی                  | ۳          | نظری - عملی   | فقط دستیاران بیماری‌های عفونی |
| ایمنی شناسی بالینی                 | ۳          | نظری          | فقط دستیاران بیماری‌های عفونی |
| جنبه‌های بهداشتی دفاع بیولوژیک     | ۲          | نظری          | درس مشترک با مدیران           |
| نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری | ۲          | نظری + سمینار | درس مشترک با مدیران           |

### جدول ۴ - دروس اصلی MPH مدیران و دستیاران پزشکی اجتماعی (نیمسال دوم)

| واحد درسی                              | تعداد واحد | نوع واحد      | تخصص و گرایش                    |
|--|------------|---------------|---------------------------------|
| جامعه شناسی پزشکی و حقوق و اخلاق پزشکی | ۲          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| شاخصهای اجتماعی مرتبط با سلامت         | ۱          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| بهداشت محیط (۲)                        | ۱          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| اقتصاد بهداشت                          | ۲          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی (۲)      | ۲          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| مباحث خاص در بهداشت عمومی (۲)          | ۱          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| مدیریت سوانح و بلایا (Disasters)       | ۲          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| اپیدمیولوژی غیرواگیر                   | ۱          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| آمار زیستی (۲)                         | ۲          | نظری + عملی   | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| مباحث خاص در اپیدمیولوژی (۲)           | ۲          | نظری          | دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران |
| جنبه‌های بهداشتی دفاع بیولوژیک         | ۲          | نظری          | کلیه گروه‌ها                    |
| نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌ها  | ۲          | نظری + سمینار | کلیه گروه‌ها                    |
| پایان نامه                             | ۴ واحد     |               | مدیران                          |

### دروس اختیاری MPH (برای دستیاران پزشکی اجتماعی و مدیران در نیمسال دوم MPH)

**دروس ۱ واحدی = جمعیت شناسی، تغذیه مادر و کودک، پزشکی نیاکان (طب مکمل)**

**دروس ۲ واحدی = آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، پزشکی مبتنی بر شواهد، روش‌های مطالعه کیفی، بهداشت مادر و کودک، بهداشت حرفه‌ای (۲)، بهسازی محیط کار، اصول ایمنی و حوادث ناشی از کار، برنامه‌ریزی و مدیریت بیماری‌های بومی، بهداشت نوجوانان و جوانان، اپیدمیولوژی محیط، تحلیل رگرسیون و واریانس،**

[برنامه آموزشی اصلی دوره‌های عالی بهداشت عمومی Core-Curriculum of MPH](#)